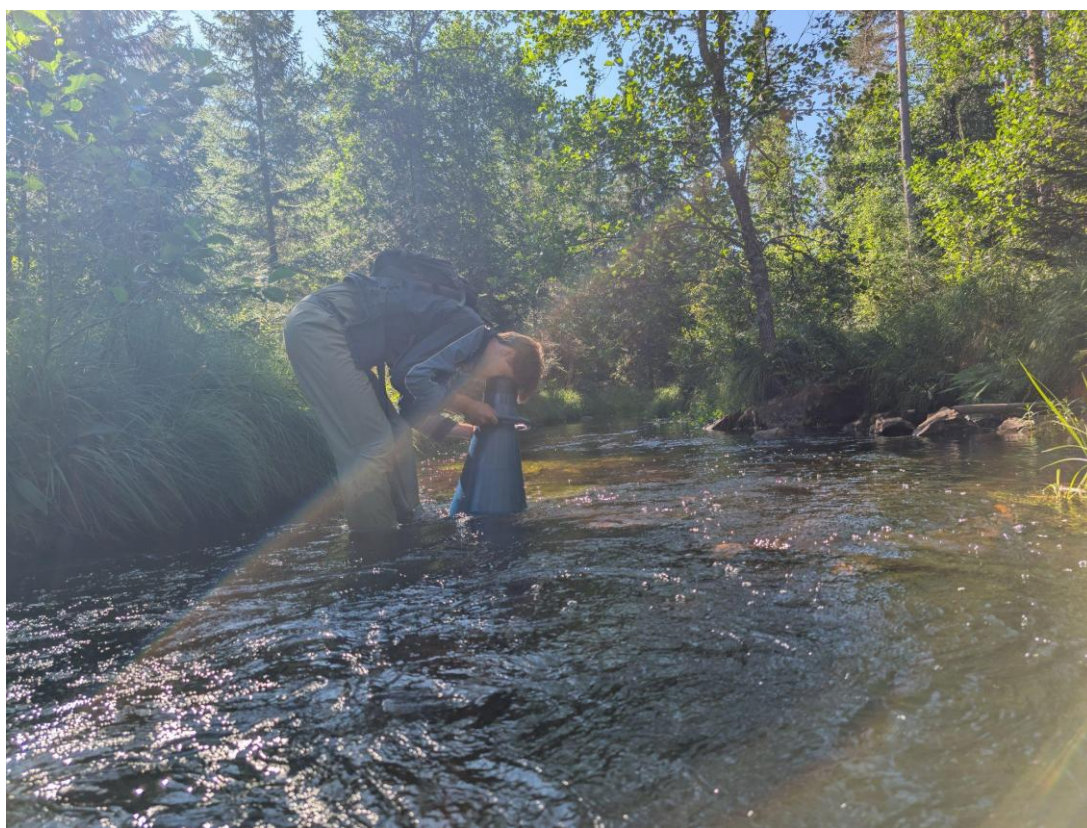

Sabima kartleggingsnotat 48-2025

Kartlegging av elvemusling og elvesandjeger i Kongsvingerregionen 5.-6. juli og 16.-17. august 2025

Av Ingvald Melby Holm og Max Taylor

Kartlegging av elvemusling og elvesandjeger i Kongsvingerregionen 2025

Emneord: Elvemusling, Elvesandjeger, Kongsvinger, Edelkreps

Innledning

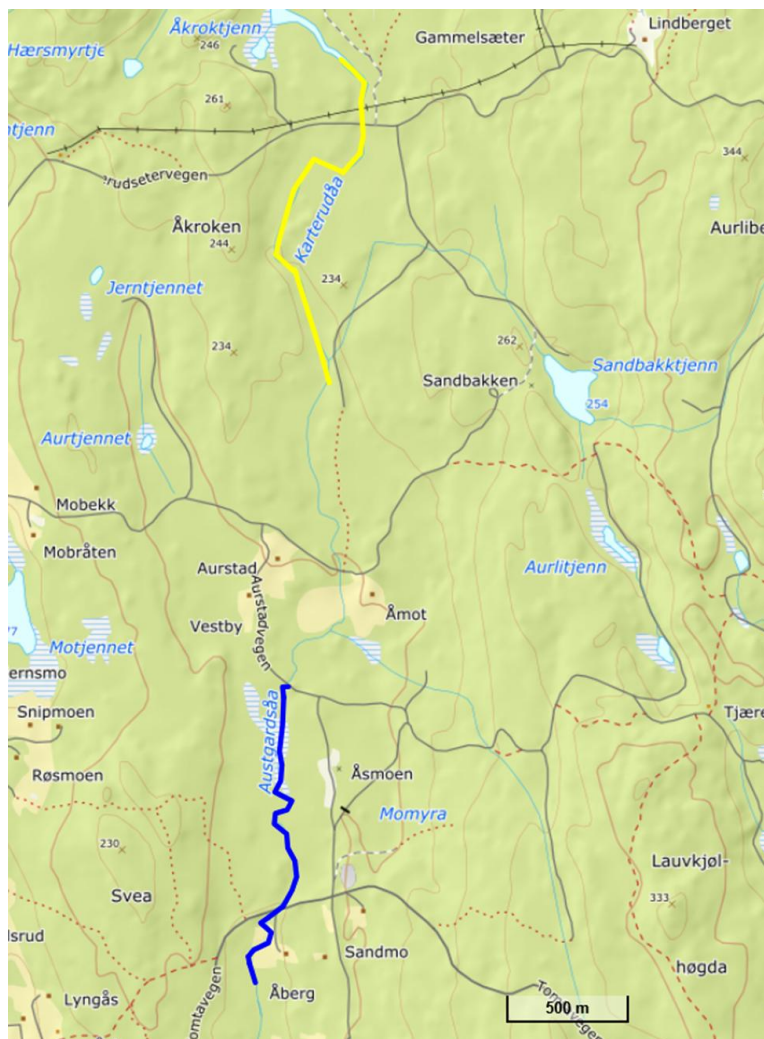
Dette kartleggingsnotatet beskriver to separate kartlegginger: en kartlegging av elvesandjeger (EN) langs Glomma og en kartlegging av elvemusling (VU) i Karterudåa/Austgardsåa. Kartleggingen av elvesandjeger ble utført ved to lokaliteter langs Glomma, en på Gråsanden i Kongsvinger og en på øya Storsand på Galterud i Sør-Odal. Dette var en oppfølging av en kartlegging gjennomført av Biofokus i 2024 (Olberg og Olsen 2025). Lokaliteten på Gråsanden skulle egentlig undersøkes under biofokus sin kartlegging, men var utilgjengelig grunnet høy vannstand. Lokaliteten på Storsand er kun blitt nevnt som en potensiell lokalitet for elvesandjeger (pers. medd. Stefan Olberg). Flyfoto ble brukt i forkant for å identifisere potensielt egnede sandområder ved de to lokalitetene. Elvesandjegeren har larvehullene sine på sandflater som er uten vegetasjon, og er en måte å skille den fra grønn sandjeger som i praksis er eneste forvekslingsart. Grønn sandjeger legger larvehullene sine på vegeterte sandflater.

Kartleggingen av elvemusling ble gjennomført i Karterudåa/Austgardsåa i Kongsvinger kommune. Elva ble valgt i samråd med klima- og miljørådgiver i Kongsvinger kommune, Kjersti Enger Dybendal. Bakgrunnen for valget var et tidligere funn av arten fra 2008 (Artsdatabanken) og at elva er beskrevet med god ørretbestand (Sandaas og Enerud, 2017), som er artens vertsfisk.

Observasjoner av de kartlagte artene, samt øvrige arter påtruffet i områdene, er registrert i Artskart.

Elvemusling

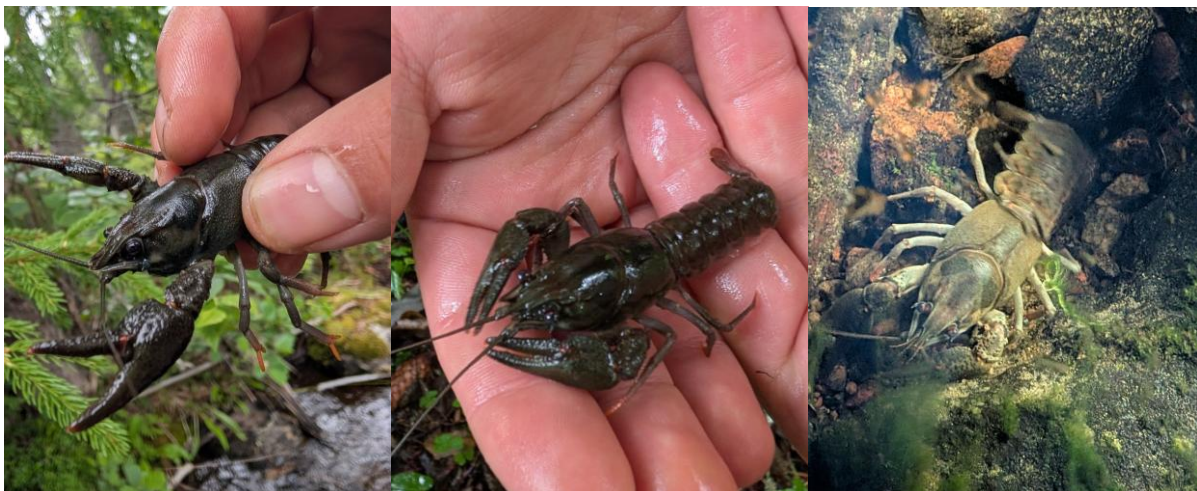
Vi gjennomførte kartleggingen av elvemusling i Karterudåa/Austgardsåa 5.–6. juli og 16. august 2025 (Figur 1). Elva ligger i Kongsvinger kommune og renner fra Søndre Hersjøen til Utgardsjøen. Fra før er det registrert et funn av elvemusling i Artskart fra Austgardsåa. Dette funnet er fra 2008, og gjelder en observasjon av to levende og ett dødt individ sett fra elvebredden (Artsdatabanken). Ørret, som er elvemuslingens livsviktige vertsfisk for reproduksjon, er registrert i innsjøene elva renner mellom. Vi benyttet vadebukser og vannkikkert (diameter 33.5 cm) under søket etter elvemusling.

Figur 1. Kartlagte strekninger av elva Karterudåa/Austgardsåa 5–6. juli (gul) og 16. august (mørkeblå)

5-6 Juli

Den 5. og 6. juli kartla vi Karterudåa (Figur 1). For å effektivisere feltarbeidet ble strekninger med antatt egnet habitat (bunnsubstrat av stein, grus og sand) prioritert. Partier med antatt uegnet habitat, som bløtbunn, ble følgelig ikke undersøkt. Det ble ikke funnet elvemusling, men det ble imidlertid gjort et funn edelkreps (EN – sterkt truet). Arten ble påvist i et litt dypere parti av elva, helt i begynnelsen av kartleggingen, på begge sider av en veibru (Figur 2). Totalt ble anslagsvis 20 individer av edelkreps observert, på hver side av brua. Arten er ikke tidligere registrert i elveløpet.

Figur 2: Edelkreps (EN) ble registrert i Karterudåa.

16. August

Vi fortsatte kartleggingen 16. august. Det ble da registrert tre levende individer og anslagsvis 30 skall etter elvemusling. Funnene av levende individer var konsentrert i ett område, helt i enden av den kartlagte elvestrekningen ved Åberg (Figur 1). Ett individ ble funnet på nesten samme koordinater som det tidligere funnet i Artskart (fra 2008), og kan være det samme individet. De to andre levende individene ble funnet i nærheten, litt lenger nedstrøms. Funnene av skall etter elvemusling var mer spredt. De ble funnet både i området ved de levende muslingene, men flere ble også observert betydelig lenger oppstrøms i elva. Alle observerte individer, både levende og døde, fremstod som fullvoksne.

Vi observerte også tre individer av gjedde, samt store forekomster av ørekyt i Karterudåa/Austgardsåa, som trolig har en negativ virkning på ørretbestanden i elva.

Figur 3: Tre levende og 30 døde individer av elvemusling (CR) ble registrert i det undersøkte elveløpet i Austgardsåa.

Elvesandjeger

Vi undersøkte lokalitetene første gang 6. juli. Vannstanden i Glomma var da svært høy og over normalen, noe som gjorde det umulig å nå de nakne sandområdene. Flere av sandområdene var også oversvømte (Figur 4-5).

Figur 4. Potensiell lokalitet for elvesandjeger ved Storsand, Galterud. Til venstre: 6. juli med høy vannstand. Til høyre: 17. august med lav vannstand.

Figur 5. Potensiell lokalitet for elvesandjeger ved Gråsanden. Til venstre: 6. juli med høy vannstand. Til høyre: 17. august med lav vannstand.

Vi returnerte 17. august da vannstanden var lavere (Figur 4-5). Ved Galterud svømte vi ut til øyene der de aktuelle sandområdene befant seg. Ved Gråsand var det mulig å vade ut til sandområdene. Det ble ikke observert noen voksne individer av elvesandjeger på de to lokalitetene. Noen områder ved Gråsanden var det svære områder med sand (Figur 6). Her fant vi enkelte hull i sanden som kunne ligne larvehull, men disse kunne ikke identifiseres med sikkerhet.

Figur 6. Sandområder ved Gråsanden den 17. august.

Artsliste

Tabell 1. Arter som ble registrert i artskart under prosjektet Kartleggingsmidler Sabima.

1	Edelkreps	<i>Astacus astacus</i>	05/07/2025
2	Vårbekksopp	<i>Vibrissea truncurom</i>	05/07/2025
3	Lakkjuke	<i>Ganoderma lucidum</i>	05/07/2025
4	Nordpadde	<i>Bufo bufo</i>	05/07/2025
5	Blekmarihand	<i>Dactylorhiza maculata</i>	06/07/2025
6	<i>Gaurotes virginea</i>	<i>Gaurotes virginea</i>	06/07/2025
7	Humblebille	<i>Trichius fasciatus</i>	06/07/2025
8	Elvemusling	<i>Margaritifera margaritifera</i>	16/08/2025
9	Hieroglyfmarihøne	<i>Coccinella hieroglyphica</i>	16/08/2025
10	Ørekyt	<i>Phoxinus phoxinus</i>	16/08/2025
11	<i>Eriocampa ovata</i>	<i>Eriocampa ovata</i>	16/08/2025
12	Andemusling	<i>Anodonta anatina</i>	17/08/2025
13	Mandelpil	<i>Salix triandra</i>	17/08/2025

Referanser

Artsdatabankens artskart. Hentet fra: <https://artsdatabanken.no/kart>.

Olberg, S. og Olsen, K.M. 2025. Kartlegging av elvesandjeger nord for Kongsvinger. Biofokus rapport 2025-003. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Sandaas, K., Enerud, J. 2017. Kartlegging av elvemusling Margaritifera margaritifera i utvalgte deler av Åsnes, Kongsvinger og Grue kommuner Hedmark 2017. Tilgjengelig fra: http://fmtl.gislink.no/elvemusling/kilder/ID_729.pdf.